

תהילת עולם

שיטת הנאצים לבצע פשעים נגד האנושות ולהסתירם מעיני הציבור אינה חדשה [1] פרעה כבר השתמש בה כאשר השליך בחשאי תינוקות יהודיים ליאור. בהפיכת היאור לדם חשף ה' את פשעי המצרים והשיב להם כגמולם. גם מעשים טובים שבוצעו בסתר סופם להתגלות ולזכות בהכרה הראויה להם.

הצרפתים שוב מאכזבים

במלחמה האחרונה התאכזבנו שוב לראות את היחס הקריר של מדינת צרפת לישראל. זו לא הפעם הראשונה שצרפת צועדת יד ביד נגד העם היהודי. צורה בוטה וחריפה הרבה יותר קרתה בתקופת מלחמת העולם השנייה, כשצרפת נכבשה בידי הגרמנים וקמה בה ממשלת וישי הפרו נאצית.

לפני מספר שנים נחשף ארכיון ובו מאתיים אלף מסמכים המספרים על שיתוף הפעולה של ממשלת וישי עם הנאצים שהוביל לגירוש ולרצח של למעלה מ-75,000 יהודים. רבע מיהודי צרפת נספו בשואה!

מיד אחרי המלחמה רצה העולם להאמין שממשלת וישי בראשותו של הגנרל פטן עשתה את מעשיה מחוסר ברירה; שהגרמנים הם שהכריחו אותם להירתם להשמדה המחרידה. אך כבר בסוף שנות ה-70 החלו להתגלות פרטים שהוכיחו ש"המה עזרו לרעה"; הצרפתים מעצמם השתדלו לזהות יהודים ולהסגיר אותם, עזרו בריכוזם ושלחו אותם ברכבות של ממשלת צרפת אל מותם. שוטרי משטרת פריז השתתפו בהתלהבות במשימה הזאת.

בפרט זכור המצוד המפורסם בתאריכים 16 ו-17 ביולי 1942, כאשר בתוך יומיים נאספו בפריז 12,500 יהודים, בעיקר נשים וילדים, שהוחזקו בתנאים נוראים במשך כמה שבועות ואחר-כך נשלחו לאושוויץ. היהודים חשבו לתומם שהשוטרים הצרפתים, שמתנהגים בצורה אדיבה, לא באים לעצור אותם ולכן לא התחבאו מהם. בסוף הם היו אלו שהסגירו אותם לנאצים. כמוכן שממשלת וישי דאגה להסתיר את מעשיהם לגמרי, וטרחה להאשים את הגרמנים, אבל בסופו של דבר האמת יוצאת לאור.

תעמולה אנטישמית בפרשת השבוע

בשבת אנו מתחילים את חומש שמות שמספר על גלות מצרים והיציאה ממנה. כשקוראים בעיון את פרשת השבוע, שמות, מגלים שהשיטה הזו [2] לעשות את

הדברים הגרועים ביותר ולהסתיר זאת מעיני בשר ודם ☞ איננה חדשה.

למעשה, הנאצים חיקו את מעשיו של פרעה כשהחל להצר את צעדיהם של בני ישראל. טבעם של בני אדם הוא שהם אינם יכולים לקום פתאום ולהרוג את השכנים שחיו איתם במשך עשרות שנים. לכן, הדבר הראשון שפרעה עשה הוא הפיכת התדמית של בני ישראל בעיני המצרים מבני-אדם ל'תת אדם'. זאת באמצעות תעמולה שבני ישראל אינם אנשים 'רגילים', אלא נחותים יותר; וכאשר הם סובלים ☞ אין זה סבל אנושי של בני אדם רגילים.

בפרשתנו התורה מספרת: "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ", ומוסיפה: "ויקוצו מפני בני ישראל" (שמות א, יב). המצרים פשוט נגעלו מהם עד כדי שקצו בחייהם. וכמו שהמדרש מוסיף: "אמר רבי שמעון בן לוי, היה מצרי מבקש לעמוד עם חברו והיה רואה אלפים מישראל עד שהיה נותן את ידו אל חוטמו ומבקש לשמוט את נפשו" (דברים רבה יד).

מדוע כך קרה? מפני שפרעה עשה תעמולה שבני ישראל הם 'תת אדם'. זה נלמד מפסוק בתחילת הפרשה, כאשר התורה מתארת את ההתרבות של בני ישראל, היא מציגה את זווית המבט של המצרים על כך: "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד" (א, ז). אומר הכלי יקר: "נעשו שפלים כשרצים זוחלי עפר בעיני המצרים". בעיני מצרים הם לא היו יותר משרצים ☞

מידה כנגד מידה

השלב הבא היה להתפטר מעם ישראל, 'הפתרון הסופי', היה לא תהיה. אלא שפרעה הוא 'אדם נאור', הוא איננו הורג תינוקות חלילה וחס. לכן הוא זימן אסיפה סודית של המיילדות העברית, וציווה אותן: "בילדכן את העבריות ☞ אם בן הוא והמיתן אותו".

מדוע בער לו לחסל את הילודים מיד בלידתם? כדי שהאימהות תחשובנה שהתינוקות נולדו מתים, נפלים, וגם אם זה כן ייודע ☞ הוא תמיד יוכל לטעון שלא הוא עשה זאת, כי אם המיילדות אשמות. וכמו שהמדרש אומר: "למה צוה להרוג אותן על ידי המיילדות, כדי שלא יתבע הקב"ה ממנו, ויפרע מהן" (שמות רבה א, יח).

כשהתוכנית הזאת לא צלחה מפני שהמיילדות לא שיתפו פעולה, פרעה הגה תכנית שטנית אחרת: "ויצו פרעה לכל עמו לאמר, כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" (ב, כב). מה פתאום להשליך ליאור? שיתן פקודה להרוג את התינוקות; מדוע בחר דווקא בשיטה הזאת של השלכת התינוקות ליאור? רש"י מסביר: "אמרו לו אצטגנינו היום נולד מושיען ☞ ורואין אנו שסופו ללקות במים". שיטת המוות נקבעה בעצת החוזים בכוכבים, שראו שמושיען של ישראל ילקה במים.

ואולי יש לומר בפשטות: פרעה הבין שגזרה כזאת לא תעבור בשקט במצרים; גם המצרים לא יוכלו לסבול רצח של תינוקות. בני אנוש, אפילו המקולקלין שבאומות, מתקשים לעמוד מנגד כשרוצחים ילדים. לכן הוא הגה רעיון פשוט וקל: בלילות, שוטרי המשטרה החשאית של מצרים ייכנסו לבתי היהודים, יחטפו את התינוקות וישליכו אותם לנהר, ובבוקר השמש תזרח, אנשים ילכו לעבודה ואפילו לרחוץ

בנהר, ומאותם תינוקות לא יישאר זכר. איש לא יחוש רגשות אשמה; המצרים ימשיכו בשגרת חייהם ויעשו עצמם כאילו דבר לא קרה. הם לא ראו ולא שמעו כלום.

זה מסביר מדוע הקב"ה בחר שהמכה הראשונה דווקא הייתה הפיכת מי היאור לדם. אומר המדרש: "מפני שהשליכו את ילדי ישראל לים" לפיכך דן את המים אשר ב"היאור" (מדה"ג). ויש להוסיף בחידוד הרעיון: היות שהיאור כיסה על דמם של ילדי ישראל והסתיר את המעשה הנבזה, הקב"ה גילה את הפשעים שלהם בכך שהפך את כל המים שביאור לדם, כחושף לעין כל ואומר: כל היאור מלא בדם של ילדים יהודיים.

בנוסף לכך, בסופו של דבר העונש הגדול על הטבעת ילדי ישראל בים, היה בקריעת ים סוף. כדי להעניש את המצרים במוות, הקב"ה לא היה מוכרח לסחוב אותם עד לים סוף. הם יכולים היו למצוא את מותם במיטותיהם, כמו במכת בכורות. מפני מה הקב"ה דווקא הטביע אותם?

אומר המכילתא "במדה שאדם מודד בה מודדין לו. פרעה אמר, כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, ואף אתה באותה המידה מדדת להם, לכך מרכבות פרעה וחילו ירה בים".

סוף הכבוד לבוא

מהי ההוראה בזה? הרבי תמיד אומר שמרובה מדה טובה ממידת פורענות. אם בפורענות הקב"ה דואג לגלות לעולם את הפשעים שאותה אומה עשתה, על-אחת-כמה-וכמה שאם אדם עשה מעשה הצלה בסתר ואף אחד לא שמע עליו, הקב"ה ידאג לגלות את המעשה ההרואי שהוא עשה.

וכפי שהדבר ניכר גם בנושא השואה. במשך אותן שנים נוראות היו כמה וכמה יהודים וחסידי אומות העולם שסיכנו את חייהם כדי להציל יהודים והם נפטרו מהעולם מבלי שאף אחד יידע מזה או יודה להם על כך. למשל, גילברט קראוס, יהודי מפילדלפיה שבשנת 1939 הציל חמישים ילדים מאוסטריה והביא אותם לארצות הברית. במשך עשרות שנים אף אחד לא שמע על כך, ואז ביום בהיר אחד מישהו גילה יומן שכתבה אשתו שבו היא מספרת את כל הסיפור, והנכדה של קראוס, יחד עם בעלה, יצרו מזה סרט דוקומנטרי שנקרא '50 ילדים' שהתפרסם בכל העולם.

או ניקולס וינטון מאנגליה, שארגן את ה"קינדער טרנספורט", ובזכותו שמונה רכבות יצאו מפראג לאנגליה ובהן 669 ילדים שניצלו מציפורני הנאצים. מר וינטון מעולם לא סיפר על מעשה ההצלה, אפילו לא לאשתו. במקרה, חמישים שנה לאחר מכן, אשתו גילתה מחברת ובה רישום מדויק של כל פרטי הילדים שניצלו. ניקולס וינטון קיבל תהילת עולם. הקב"ה דאג שבצורה כלשהי הסיפור יתגלה.

וזה נכון גם עבורנו. קורה שאדם עושה מעשה טוב, ומסיבה כלשהי איש בעולם אינו מעריך זאת. ההיסטוריה מלמדת אותנו שהקב"ה ידאג לכך שבסופו של דבר הוא יקבל את הקרדיט המגיע לו.